

Міністерство освіти і науки України  
Львівський національний університет імені Івана Франка

Юридичний факультет  
Кафедра цивільного права і процесу

# **ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ**

**ПРОГРАМА КУРСУ**  
для студентів юридичного факультету

Львів

# ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

## ЧАСТИНА 1

### РОЗДІЛ I ВСТУП ДО ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

#### **Тема 1. Цивільне право в системі права України.**

Цивільне право як галузь приватного права. Предмет цивільного права. Метод цивільно-правового регулювання. Принципи цивільного права. Система цивільного права. Співвідношення цивільного права з іншими галузями права.

Наука цивільного права. Становлення цивілістичної науки в Україні та її сучасний стан.

#### **Тема 2. Джерела цивільного права України.**

Загальна характеристика джерел цивільного права. Цивільне законодавство України: поняття і структура. Конституція України – основа цивільного законодавства України. Цивільний кодекс України як основний акт цивільного законодавства України, історія його прийняття та структура. Інші акти цивільного законодавства. Дія актів цивільного законодавства в часі, просторі та за колом суб'єктів. Міжнародні договори та їх значення у регулюванні цивільних правовідносин.

Акти цивільного законодавства і договір.

Звичай як джерело цивільного права. Звичаї ділового обороту.

Цивільно-правові норми: поняття, види. Оцінювальні поняття в цивільному праві. Аналогія в цивільному праві.

Судова практика та її роль в удосконаленні, тлумаченні та застосуванні норм цивільного права.

#### **Тема 3. Цивільні правовідносини.**

Поняття та особливості цивільних правовідносин. Елементи цивільних правовідносин (суб'єкти, об'єкт, зміст). Суб'єктивне цивільне право: поняття, види. Суб'єктивний цивільний обов'язок. Види цивільних правовідносин.

## РОЗДІЛ II СУБ'ЄКТИ ТА ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

#### **Тема 4. Фізична особа.**

Поняття фізичної особи як суб'єкта цивільних правовідносин. Співвідношення між поняттями „особа”, „фізична особа”, „громадянин”. Іноземні громадяни та особи без громадянства як суб'єкти цивільних правовідносин. Ім'я фізичної особи. Місце проживання фізичної особи.

Цивільна правоздатність фізичної особи: поняття, виникнення і припинення. Співвідношення цивільної правоздатності і суб'єктивного цивільного права. Обсяг цивільної правоздатності фізичної особи.

Цивільна дієздатність: поняття, види. Часткова цивільна дієздатність, її обсяг. Неповна цивільна дієздатність. Повна цивільна дієздатність. Надання повної цивільної дієздатності. Обмеження цивільної дієздатності фізичної особи: підстави, порядок та правові наслідки. Визнання фізичної особи недієздатною.

Визнання фізичної особи безвісно відсутньою: підстави, порядок, правові наслідки. Оголошення фізичної особи померлою.

### **Тема 5. Юридична особа: загальні положення.**

Поняття та ознаки юридичної особи. Характеристика основних теорій юридичної особи. Види та організаційно-правові форми юридичних осіб. Створення юридичної особи. Установчі документи юридичних осіб. Цивільна право- і дієздатність юридичної особи. Органи юридичної особи. Філії і представництва юридичної особи. Припинення юридичної особи: поняття, способи, підстави. Загальний порядок ліквідації юридичної особи. Задоволення вимог кредиторів при ліквідації юридичної особи. Припинення юридичної особи з правонаступництвом.

### **Тема 6. Окремі види юридичних осіб.**

Господарські товариства: поняття, види. Учасники господарських товариств, їх права і обов'язки. Повне товариство. Командитне товариство. Товариство з обмеженою відповідальністю. Товариство з додатковою відповідальністю. Акціонерне товариство.

Кооперативи як суб'єкти цивільних правовідносин.

Громадські організації та політичні партії як юридичні особи.

### **Тема 7. Участь держави, Автономної Республіки Крим і територіальних громад у цивільних правовідносинах.**

Держава Україна як суб'єкт цивільних правовідносин. Форми участі держави в цивільних правовідносинах. Автономна Республіка Крим та територіальні громади як суб'єкти цивільних правовідносин.

### **Тема 8. Об'єкти цивільних правовідносин.**

Поняття та види об'єктів цивільних прав. Обороздатність об'єктів цивільних прав. Речі як об'єкти цивільних прав: поняття, класифікація. Гроші як об'єкти цивільних прав. Валютні цінності. Майно, майнові права. Підприємство як єдиний майновий комплекс. Результати робіт, послуги як об'єкти цивільних прав. Нематеріальні блага як об'єкти цивільних прав.

### **Тема 9. Цінні папери як об'єкти цивільних правовідносин.**

Поняття та ознаки цінних паперів як об'єктів цивільних прав. Групи і види цінних паперів. Передання прав за цінним папером. Виконання за цінним папером. Окремі види цінних паперів (акції, облігації, векселі ін.).

### **РОЗДІЛ III**

## **ВИНИКНЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ І ОБОВ'ЯЗКІВ, ЇХ ЗДІЙСНЕННЯ (ВИКОНАННЯ). ЗАХИСТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ**

#### **Тема 10. Правочини: загальні положення.**

Поняття та види юридичних фактів в цивільному праві. Юридичні склади.

Правочин: поняття та ознаки. Види правочинів. Умови дійсності правочину. Форма правочину. Способи волевиявлення. Правочини, вчинені під умовою. Тлумачення змісту правочину.

#### **Тема 11. Недійсність правочинів.**

Недійсні правочини, їх правова природа і види. Загальні правові наслідки недійсності правочину. Недійсність частини правочину.

Недійсні правочини з вадами змісту. Недійсні правочини з вадами форми. Недійсні правочини з вадами суб'єктного складу. Недійсні правочини з вадами волі. Фіктивні та удавані правочини.

#### **Тема 12. Здійснення цивільних прав та виконання обов'язків.**

Поняття здійснення цивільних прав. Способи здійснення цивільних прав. Загальні засади здійснення цивільних прав. Межі здійснення цивільних прав. Зловживання правом.

Виконання цивільних обов'язків.

#### **Тема 13. Представництво в цивільному праві.**

Поняття і сутність представництва в цивільному праві. Види цивільно-правового представництва. Суб'єкти представництва. Повноваження представника. Правові наслідки перевищення повноважень представником.

Довіреність: поняття, види. Форма довіреності. Зміст довіреності. Припинення представництва за довіреністю.

#### **Тема 14. Захист цивільних прав та інтересів.**

Захист цивільних прав та інтересів: поняття, співвідношення з категорією „охорона цивільних прав”. Об'єкти захисту. Суб'єкт права на захист. Виникнення права на захист.

Способи захисту цивільних прав та інтересів.

Форми захисту цивільних прав та інтересів. Самозахист в цивільному праві. Заходи оперативного впливу.

#### **Тема 15. Цивільно-правові строки і терміни: загальні положення.**

Цивільно-правові строки і терміни: поняття, правова природа. Види цивільно-правових строків і термінів. Способи визначення строків і термінів. Порядок обчислення строків.

#### **Тема 16. Позовна давність.**

Поняття позовної давності. Види позовної давності. Початок перебігу позовної давності. Зупинення і переривання перебігу позовної давності. Правові наслідки спливу позовної давності. Вимоги, на які позовна давність не поширюється.

## **РОЗДІЛ IV ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ**

### **Тема 17. Особисті немайнові права та їх види.**

Поняття та ознаки особистих немайнових прав фізичної особи. Класифікація особистих немайнових прав в цивільному праві. Загальні засади здійснення особистих немайнових прав.

Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи.

Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи.

### **Тема 18. Захист особистих немайнових прав.**

Загальна характеристика способів захисту особистих немайнових прав.

Спростування недостовірної інформації та відповідь як способи захисту особистих немайнових прав. Поняття „поширення недостовірної інформації”. Оціночні судження. Презумпція недостовірності негативної інформації про особу. Спростування недостовірної інформації, поширеної через ЗМІ.

Заборона поширення інформації, якою порушуються особисті немайнові права фізичної особи.

Відшкодування майнової та моральної шкоди як способи захисту особистих немайнових прав фізичної особи.

## **РОЗДІЛ V РЕЧОВЕ ПРАВО**

### **Тема 19. Загальна характеристика права власності як основного речового права.**

Поняття та ознаки речових прав. Види речових прав.

Поняття власності і права власності. Зміст права власності.

Суб'єкти права власності. Право власності Українського народу. Право приватної власності. Право державної власності. Право комунальної власності.

Здійснення права власності. Межі здійснення права власності.

Обов'язки власника. Тягар утримання майна. Ризик випадкового знищення та випадкового пошкодження майна.

### **Тема 20. Набуття права власності.**

Підстави (способи) набуття права власності: поняття, види.

Набуття права власності на новостворену річ. Переробка (специфікація) як підстава набуття права власності. Набуття права власності на прирощення, які

приносить річ. Привласнення загальнодоступних дарів природи. Набуття права власності на безхазяйну річ. Знахідка та порядок набуття права власності на неї. Бездоглядна домашня тварина. Набуття права власності на скарб. Набуття права власності за давністю володіння нею (набувальна давність).

Набуття права власності за договором. Момент виникнення права власності у набувача за договором. Інші похідні способи набуття права власності.

### **Тема 21. Припинення права власності.**

Загальна характеристика підстав (способів) припинення права власності. Співвідношення понять „припинення права власності” і „позбавлення права власності”.

Відчуження речі як підстава припинення права власності. Відмова власника від права власності. Припинення права власності особи на майно, яке не може їй належати. Знищення речі як підстава припинення права власності. Викуп пам'ятки історії та культури. Викуп земельної ділянки у зв'язку із суспільною необхідністю. Націоналізація, конфіскація і реквізиція як підстави припинення права власності. Інші підстави припинення права власності.

### **Тема 22. Право спільної власності.**

Поняття та види права спільної власності.

Право спільної часткової власності: поняття, суб'єкти, підстави виникнення. Визначення часток у праві спільної часткової власності. Ідеальна і реальна частка. Здійснення права спільної часткової власності. Право переважної купівлі частки у праві спільної часткової власності. Припинення права спільної часткової власності.

Право спільної сумісної власності: поняття, суб'єкти, підстави виникнення. Здійснення права спільної сумісної власності. Припинення права спільної сумісної власності.

### **Тема 23. Захист права власності.**

Поняття захисту права власності, його співвідношення з категорією „охорона права власності”. Підстави для захисту права власності. Види способів захисту права власності.

Віндикація як спосіб захисту права власності. Межі віндикації. Розрахунки при віндикації. Негаторний позов. Позов про виключення майна з акту опису (звільнення з-під арешту). Визнання права власності. Інші способи захисту.

### **Тема 24. Речові права на чуже майно.**

Загальна характеристика речових прав на чуже майно. Володіння. Право користування чужим майном (сервітут). Право користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис). Право забудови земельної ділянки (суперфіцій).

## **РОЗДІЛ VI ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

### **Тема 25. Право інтелектуальної власності: загальні положення.**

Поняття та джерела права інтелектуальної власності. Теорії інтелектуальної власності. Об'єкти права інтелектуальної власності. Суб'єкти права інтелектуальної власності. Підстави виникнення прав інтелектуальної власності та їх зміст. Особливості правового режиму службових об'єктів права інтелектуальної власності та об'єктів, створених за замовленням. Захист права інтелектуальної власності.

### **Тема 26. Авторське право і суміжні права.**

Поняття і джерела авторського права. Об'єкти авторського права. Суб'єкти авторського права. Співавторство і його види. Виникнення суб'єктивних авторських прав. Особисті немайнові права автора. Майнові авторські права. Випадки вільного використання творів. Строки чинності майнових авторських прав.

Суміжні права, їх об'єкти, суб'єкти, виникнення і зміст.

### **Тема 27. Патентне право.**

Патентне право та його джерела. Винахід. Корисна модель. Промисловий зразок. Суб'єкти патентних прав. Патент як форма охорони прав на винаходи, корисні моделі і промислові зразки. Особисті немайнові права винахідника (автора промислового зразка). Майнові права, що впливають з патенту. Дії, що не визнаються порушенням прав володільця патенту. Припинення дії патенту та визнання його недійсним.

### **Тема 28. Правові засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг.**

Загальна характеристика правових засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг.

Комерційне (фірмове) найменування: поняття, умови правової охорони. Суб'єкти права інтелектуальної власності на комерційне найменування. Виникнення прав на комерційне найменування, їх зміст.

Торговельна марка (знак для товарів і послуг): поняття, об'єкти, умови надання правової охорони. Суб'єкти права інтелектуальної власності на торговельну марку. Виникнення права інтелектуальної власності на торговельну марку, його зміст. Припинення чинності свідоцтва та визнання його недійсним.

Географічне зазначення як об'єкт права інтелектуальної власності.

## **РОЗДІЛ VII**

### **ЗOBOB'ЯЗАЛЬНЕ ПРАВО: ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ**

### **Тема 29. Загальна характеристика зобов'язального права і зобов'язань.**

Зобов'язальне право та його місце в системі цивільного права. Поняття зобов'язання. Підстави виникнення зобов'язань. Види зобов'язань.

Елементи зобов'язання. Сторони і треті особи у зобов'язанні. Множинність сторін, її види. Заміна сторін у зобов'язанні.

### **Тема 30. Виконання зобов'язань.**

Поняття та загальні принципи виконання зобов'язань. Суб'єкти виконання зобов'язання. Строк (термін) виконання зобов'язання. Місце виконання зобов'язання. Спосіб виконання зобов'язання. Особливості виконання грошових зобов'язань. Виконання зобов'язання шляхом внесення боргу в депозит нотаріуса. Зустрічне виконання зобов'язання. Підтвердження виконання зобов'язання.

### **Тема 31. Забезпечення виконання зобов'язань.**

Загальна характеристика видів (способів) забезпечення виконання зобов'язань, їх ознаки, види. Форма правочину щодо забезпечення виконання зобов'язання.

Неустойка як вид забезпечення виконання зобов'язань.

Порука і гарантія як види забезпечення виконання зобов'язання.

Завдаток: поняття, функції. Співвідношення з авансом. Правові наслідки порушення зобов'язання, забезпеченого завдатком.

Застава: поняття, види, підстави виникнення. Предмет застави. Суб'єкти заставних правовідносин. Договір застави, його зміст та форма. Звернення стягнення на заставлене майно.

Притримання як вид забезпечення виконання зобов'язання.

### **Тема 32. Припинення зобов'язань.**

Загальна характеристика підстав (способів) припинення зобов'язань. Припинення зобов'язання належним його виконанням. Передання відступного. Припинення зобов'язання шляхом зарахування зустрічних однорідних вимог. Припинення зобов'язання за домовленістю сторін. Новація. Прощення боргу. Неможливість виконання як підстава припинення зобов'язання. Збіг кредитора і боржника в одній особі. Смерть фізичної особи, ліквідація юридичної особи – сторони у зобов'язанні та їх вплив на динаміку зобов'язального правовідношення.

### **Тема 33. Відповідальність за порушення зобов'язань.**

Порушення зобов'язання та його правові наслідки. Поняття цивільно-правової відповідальності та її види. Форми відповідальності за порушення зобов'язання. Відшкодування збитків. Сплата неустойки. Співвідношення збитків і неустойки. Умови цивільно-правової відповідальності за порушення зобов'язання. Випадок і непереборна сила, їх правове значення.

## **ЧАСТИНА 2**

### **РОЗДІЛ VIII**

### **ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ДОГОВІР: ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ**

### **Тема 34. Загальна характеристика договорів у цивільному праві.**

Поняття договору в цивільному праві. Співвідношення між поняттями „договір”, „правочин”, „домовленість”, „контракт”. Свобода договору та її межі. Консенсуальні і реальні договори. Односторонні і двосторонні договори. Відплатні



та безвідплатні договори. Попередній договір. Змішаний договір. Публічний договір. Договір приєднання. Договір на користь третьої особи.

Зміст договору. Істотні умови договору. Предмет договору. Ціна в договорі. Строк договору.

Типові і примірні договори.

### **Тема 35. Укладення, зміна і розірвання договору.**

Поняття та стадії укладення договору. Пропозиція укласти договір (оферта), вимоги до неї. Публічна оферта. Правове значення реклами та інших пропозицій, адресованих невизначеному колу осіб. Прийняття пропозиції (акцепт). Момент укладення договору. Місце укладення договору. Форма договору.

Підстави для зміни і розірвання договору. Правові наслідки зміни і розірвання договору. Співвідношення між поняттями „розірвання договору” і „відмова від договору”.

## **РОЗДІЛ ІХ ДОГОВОРИ ПРО ПЕРЕДАННЯ МАЙНА У ВЛАСНІСТЬ**

### **Тема 36. Договір купівлі-продажу: загальні положення.**

Поняття та ознаки договору купівлі-продажу, його значення в сучасних умовах, сфера застосування та джерела правового регулювання. Сторони в договорі купівлі-продажу. Право продажу речі. Форма договору купівлі-продажу.

Зміст договору купівлі-продажу. Предмет договору. Кількість, асортимент, комплектність, якість товару, тара і упаковка. Комплект товару. Ціна в договорі купівлі-продажу.

Права та обов'язки покупця і продавця у разі пред'явлення третьою особою позову про витребування купленого товару.

Права та обов'язки продавця. Правові наслідки порушення продавцем своїх зобов'язань. Гарантії якості товару. Гарантійний строк і строк придатності. Правові наслідки продажу товару неналежної якості.

Права та обов'язки покупця. Правові наслідки порушення покупцем своїх зобов'язань.

### **Тема 37. Окремі різновиди договору купівлі-продажу.**

Договір роздрібної купівлі-продажу: поняття, особливості, сфера застосування та джерела правового регулювання. Сторони в договорі. Порядок укладення і форма договору роздрібної купівлі-продажу. Права покупця за договором, їх зміст та захист.

Договір поставки: поняття, особливості, сфера застосування та джерела правового регулювання. Сторони в договорі. Зміст договору поставки. Відповідальність сторін за порушення зобов'язань за договором поставки. Поставки продукції для задоволення пріоритетних державних потреб.

Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу.

Договір контрактації сільськогосподарської продукції.  
Договір міни (бартеру).

### **Тема 38. Договір дарування.**

Договір дарування: поняття, ознаки, сфера застосування. Сторони в договорі. Предмет договору дарування. Форма договору. Обов'язки дарувальника. Відмова від договору дарування. Розірвання договору дарування.

Пожертва як різновид дарування

### **Тема 39. Договори ренти і довічного утримання (догляду).**

Договір ренти: поняття, ознаки. Сторони в договорі ренти. Форма договору. Зміст договору ренти. Передання майна під виплату ренти. Форма і розмір ренти, строк її виплати. Забезпечення виплати ренти. Припинення договору ренти.

Договір довічного утримання: поняття, ознаки. Сторони у договорі. Форма договору довічного утримання (догляду). Зміст договору. Обов'язки набувача за договором. Забезпечення виконання договору довічного утримання (догляду). Припинення договору довічного утримання (догляду).

## **РОЗДІЛ X ДОГОВОРИ ПРО ПЕРЕДАННЯ МАЙНА У КОРИСТУВАННЯ**

### **Тема 40. Договір найму (оренди): загальні положення.**

Договір найму (оренди): поняття, ознаки, сфера застосування та джерела правового регулювання. Сторони в договорі. Форма договору найму (оренди).

Предмет договору найму (оренди). Плата за користування майном. Строк договору найму (оренди). Пролонгація договору.

Права і обов'язки сторін за договором найму (оренди). Ремонт орендованої речі. Правові наслідки поліпшень орендованого майна.

Припинення договору найму (оренди).

### **Тема 41. Окремі різновиди договору найму (оренди).**

Договір прокату: поняття, сфера застосування, джерела правового регулювання. Сторони в договорі. Предмет прокату. Особливості договору прокату.

Договір оренди земельної ділянки: поняття, джерела правового регулювання. Сторони в договорі. Форма договору. Зміст договору оренди земельної ділянки.

Договір найму (оренди) будівлі або іншої капітальної споруди.

Договір найму (оренди) транспортного засобу.

Договір фінансового лізингу: поняття, джерела правового регулювання, сфера застосування. Сторони у договорі. Форма договору фінансового лізингу. Зміст договору. Відповідальність продавця (постачальника) предмета договору фінансового лізингу.

### **Тема 42. Договір найму (оренди) житла.**

Найм (оренда) житла як форма реалізації конституційного права на житло. Види найму житла, їх особливості та джерела правового регулювання.

Договір найму житла: поняття, ознаки. Сторони у договорі. Укладення договору найму житла кількома наймачами. Особи, які постійно проживають з наймачем, порядок їх вселення і правовий статус. Тимчасові мешканці.

Предмет договору найму житла. Плата за користування житлом. Строк договору найму житла.

Права та обов'язки сторін. Припинення договору найму житла.

#### **Тема 43. Договір позички.**

Договір позички: поняття, ознаки, сфера застосування. Сторони у договорі. Форма договору позички. Права та обов'язки сторін за договором. Припинення договору позички.

## **РОЗДІЛ XI ДОГОВОРИ ПРО ВИКОНАННЯ РОБІТ**

#### **Тема 44. Договір підряду: загальні положення.**

Договір підряду: поняття, ознаки, сфера застосування, джерела правового регулювання. Сторони в договорі підряду. Система генерального підряду. Предмет договору підряду. Ціна в договорі підряду. Кошторис. Права та обов'язки сторін за договором підряду. Ризики підрядника. Правові наслідки порушення зобов'язань за договором підряду.

#### **Тема 45. Окремі різновиди договору підряду.**

Договір побутового підряду: поняття, сфера застосування, джерела правового регулювання. Сторони у договорі. Форма договору побутового підряду. Права замовника за договором. Правові наслідки нез'явлення замовника за одержанням результату роботи.

Договір будівельного підряду: поняття, сфера застосування, джерела правового регулювання. Сторони у договорі. Укладення договору будівельного підряду. Зміст договору будівельного підряду. Права і обов'язки сторін. Порядок передання та прийняття виконаних робіт. Відповідальність сторін за договором.

Договір підряду на проектні та пошукові роботи.

## **РОЗДІЛ XII ДОГОВОРИ ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ**

#### **Тема 46. Договір перевезення.**

Загальна характеристика договорів про надання послуг.

Поняття та види перевезень, джерела їх правового регулювання.

Договір перевезення вантажу: поняття, ознаки. Сторони в договорі. Укладення договору. Перевізні документи. Довгострокові договори. Права та обов'язки сторін за договором. Відповідальність за порушення умов договору перевезення вантажу.

Договір перевезення пасажирів і багажу: поняття, ознаки. Сторони у договорі. Укладення договору. Проїзні документи. Відмінності між поняттями „ручна поклажа”, „багаж”, „вантажобагаж”. Відповідальність сторін за договором перевезення пасажирів і багажу.

#### **Тема 47. Договір транспортного експедирування.**

Договір транспортного експедирування: поняття, ознаки, джерела правового регулювання. Сторони у договорі. Форма договору. Зміст договору транспортного експедирування. Права і обов'язки сторін за договором. Відповідальність сторін.

#### **Тема 48. Договір зберігання: загальні положення.**

Зберігання та підстави його виникнення. Договір зберігання: поняття, ознаки, сфера застосування, джерела правового регулювання. Сторони в договорі зберігання. Професійний зберігач. Форма договору зберігання. Зміст договору зберігання. Права та обов'язки сторін, порядок їх виконання. Відповідальність зберігача за втрату (нестачу) чи пошкодження речі. Особливості відповідальності професійного зберігача.

#### **Тема 49. Окремі різновиди договору зберігання.**

Зберігання на товарному складі, джерела його правового регулювання. Поняття договору складського зберігання. Сторони в договорі. Укладення договору складського зберігання. Складські документи, їх види. Огляд товару. Передання прав на товар. Видача товару зі складу.

Зберігання речей в ломбарді. Зберігання цінностей в банку. Зберігання речей в камерах схову. Зберігання речей в гардеробі. Зберігання речей у готелі. Зберігання речей, що є предметом спору (секвестр). Зберігання автотранспортних засобів. Договір охорони.

#### **Тема 50. Договір страхування.**

Страхування як цивільно-правовий інститут. Поняття страхування та джерела його правового регулювання. Види і форми страхування. Страховик, страхувальник, застрахована особа, вигодонабувач.

Договір страхування: поняття, ознаки. Форма договору. Страхове свідоцтво (поліс, сертифікат). Зміст договору страхування. Права і обов'язки сторін за договором страхування. Відмова від здійснення страхової виплати. Припинення договору страхування. Недійсність договору страхування.

#### **Тема 51. Договір доручення.**

Договір доручення: поняття, ознаки, сфера застосування. Співвідношення між поняттями „доручення” і „довіреність”. Сторони у договорі. Зміст договору доручення. Права та обов'язки сторін, їх зміст та порядок виконання. Припинення договору доручення.

## **Тема 52. Договір комісії.**

Договір комісії: поняття, ознаки, сфера застосування. Договір комісії і суміжні договори (договір доручення, договір консигнації, агентський договір). Сторони у договорі. Зміст договору комісії. Права та обов'язки сторін, їх зміст та порядок виконання. Припинення договору комісії.

## **Тема 53. Договір управління майном.**

Поняття та ознаки договору управління майном. Джерела правового регулювання. Сторони у договорі. Форма договору. Зміст договору управління майном. Права та обов'язки сторін за договором. Припинення договору управління майном.

## **Тема 54. Договір позики. Кредитний договір.**

Поняття та правова природа договору позики. Сторони у договорі. Зміст договору позики. Оспорювання позики.

Поняття кредиту, співвідношення позики та кредиту. Комерційний кредит. Поняття, правова природа та види кредитних договорів. Кредитодавець та позичальник як сторони кредитного договору. Кредитні посередники. Особливості правового статусу інших учасників кредитної операції. Порядок укладення та форма кредитного договору. Особливості укладення договору споживчого кредиту. Право на відмову від кредитного договору.

Зміст кредитного договору. Національна, іноземна валюти та банківські метали як предмет кредитного договору. Види строків в кредитних зобов'язаннях. Види відсоткових ставок та порядок визначення плати за кредитні послуги. Правомірна зміна відсоткової ставки.

Види забезпечення виконання кредитних зобов'язань. Іпотечне кредитування в Україні: історія та перспективи розвитку.

Відповідальність сторін за кредитним договором.

## **Тема 55. Договір банківського рахунка. Договір банківського вкладу**

Поняття та види рахунків. Поняття та правова природа договору банківського рахунка. Сторони договірних зобов'язань по відкриттю та обслуговуванню рахунків. Порядок відкриття рахунка та укладення договору банківського рахунка. Підстави для відмови банком.

Зміст договору банківського рахунка. Операції за рахунком, що виконуються банком. Правова природа безготівкових коштів. Проценти за користування грошовими коштами, які знаходяться на рахунку клієнта. Кредитування рахунка. Поняття овердрафта.

Підстави та черговість списання грошових коштів з рахунка. Обмеження права розпорядження рахунком. Розірвання договору банківського рахунка. Відмова клієнта в односторонньому порядку.

Відповідальність сторін за договором банківського рахунка. Банківська таємниця.

Поняття та види договорів банківського вкладу (депозиту). Сторони договору банківського вкладу (депозиту). Особливості правового статусу малолітніх та неповнолітніх осіб як вкладників. Порядок укладення та форма договору банківського вкладу. Ощадні сертифікати.

Зміст договору банківського вкладу. Право банку на зміну відсоткової ставки. Зміна та розірвання договору банківського вкладу. Відповідальність банку.

### **Тема 56. Договір факторингу**

Поняття та правова природа договору факторингу, його співвідношення із відступленням права вимоги. Види факторингу. Сторони договору факторингу: вимоги законодавця та правовий статус. Порядок укладення та форма договору факторингу.

Зміст договору факторингу. Відступлення усієї наявної чи майбутньої вимоги. Чинники, які враховуються при визначенні розміру плати за факторингову послугу.

Відповідальність сторін.

### **Тема 57. Розрахункові відносини.**

Загальні положення про розрахунки. Готівкові та безготівкові розрахунки.

Розрахунки платіжними дорученнями. Поняття та зміст платіжного доручення. Виконання платіжного доручення. Відповідальність за невиконання чи неналежне виконання платіжного доручення.

Розрахунки за акредитивами. Поняття та види акредитивів. Відкриття акредитива. Виконання акредитива. Відповідальність при розрахунках за акредитивом.

Розрахунки за інкасовими дорученнями.

Розрахунки чеками. Поняття та реквізити чека. Порядок оплати чека. Наслідки відмови від оплати чека.

Розрахунки з використанням банківських карток. Види банківських карток. Порядок здійснення та оформлення розрахунків з використанням банківських карток. Інші форми безготівкових розрахунків.

## **РОЗДІЛ XIII**

### **ДОГОВОРИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

#### **Тема 58. Договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.**

Загальна характеристика договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, їх види, вимоги до форми.

Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності: поняття, види. Ліцензійний договір: поняття, ознаки, сфера застосування. Сторони у ліцензійному договорі. Зміст ліцензійного договору. Типові ліцензійні договори.

Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.

Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності.

### **Тема 59. Договір комерційної концесії (франчайзингу).**

Договір комерційної концесії (франчайзингу): поняття, ознаки, сфера застосування. Сторони у договорі комерційної концесії. Форма договору. Зміст договору комерційної концесії. Права та обов'язки сторін за договором. Припинення договору комерційної концесії.

## **РОЗДІЛ XIV ДОГОВОРИ ПРО СПІЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ**

### **Тема 60. Договір про спільну діяльність: загальна характеристика.**

Договір про спільну діяльність: поняття, ознаки, сфера застосування, джерела правового регулювання. Сторони в договорі. Форма договору про спільну діяльність. Зміст договору.

### **Тема 61. Договір простого товариства.**

Поняття договору простого товариства. Вклади учасників простого товариства. Правовий режим спільного майна. Порядок ведення спільних справ учасників простого товариства. Розподіл між учасниками прибутків, спільних витрат і збитків. Припинення договору простого товариства.

## **РОЗДІЛ XV НЕДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ**

### **Тема 62. Недоговірні зобов'язання з односторонніх правомірних дій.**

Недоговірні зобов'язання, їх особливості та види.

Зобов'язання із публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу. Публічна обіцянка нагороди за результатами конкурсу.

Зобов'язання із вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення.

Зобов'язання із рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи.

### **Тема 63. Зобов'язання із відшкодування шкоди: загальні положення.**

Поняття і значення зобов'язань із відшкодування шкоди. Елементи зобов'язання із відшкодування шкоди. Підстави (умови) виникнення зобов'язання із відшкодування шкоди. Способи відшкодування шкоди, завданої майну потерпілого.

Урахування вини потерпілого та матеріального становища фізичної особи, яка завдала шкоду при вирішенні питання про відшкодування шкоди.

#### **Тема 64. Окремі види зобов'язань із відшкодування шкоди**

Відшкодування шкоди, завданої при здійсненні особою права на самозахист та у стані крайньої необхідності.

Відшкодування шкоди, завданої працівником.

Відшкодування шкоди, завданої органами публічної влади, їх службовими чи посадовими особами. Особливості відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, досудового слідства, прокуратури чи суду.

Відшкодування шкоди, завданої малолітньою, неповнолітньою, недієздатною, обмежено дієздатною особою. Відшкодування шкоди, завданої фізичною особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними.

Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.

Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я. Відшкодування шкоди, завданої смертю потерпілого. Особи, які мають право на відшкодування шкоди, завданої смертю потерпілого. Розмір і порядок відшкодування такої шкоди. Відшкодування витрат на лікування особи, яка потерпіла від злочину.

Зобов'язання із відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт чи послуг.

#### **Тема 65. Зобов'язання із набуття чи збереження майна без достатньої правової підстави.**

Поняття та підстави виникнення зобов'язання із набуття чи збереження майна без достатньої правової підстави. Сфера застосування даного інституту. Об'єкт, суб'єкти та зміст зобов'язання із набуття чи збереження майна без достатньої правової підстави. Відшкодування доходів від безпідставно набутого майна і витрат на його утримання.

## **РОЗДІЛ XVI СПАДКОВЕ ПРАВО**

#### **Тема 66. Загальні положення про спадкування.**

Спадкове право та його місце в системі цивільного права.

Поняття та види спадкування. Спадщина, її склад. Об'єкти, які не входять до складу спадщини.

Підстави для відкриття спадщини. Час і місце відкриття спадщини.

Спадкоємці. Усунення від права на спадкування.

#### **Тема 67. Спадкування за заповітом.**

Спадкування за заповітом як вид спадкування. Поняття заповіту. Види заповітів. Право на заповіт, його суб'єкти. Свобода заповіту.



Заповідальний відказ. Покладення на спадкоємця інших обов'язків.  
Право на обов'язкову частку у спадщині, його суб'єкти.  
Форма заповіту. Посвідчення заповіту при свідках.  
Право заповідача на скасування та зміну заповіту.  
Недійсність заповіту.

### **Тема 68. Спадкування за законом.**

Умови спадкування за законом. Черговість спадкування за законом, зміна такої черговості.

Перша черга спадкоємців за законом. Друга черга спадкоємців за законом. Третя черга спадкоємців за законом. Четверта черга спадкоємців за законом. П'ята черга спадкування за законом. Спадкування утриманцями.

Спадкування за правом представлення.

Розміри часток у спадщині при спадкуванні за законом.

### **Тема 69. Здійснення права на спадкування. Оформлення права на спадщину.**

Загальний порядок прийняття спадщини. Особливості прийняття спадщини окремими категоріями спадкоємців. Строки для прийняття спадщини та правові наслідки їх пропуску. Право на відмову від прийняття спадщини, порядок його реалізації, правові наслідки. Перехід права на прийняття спадщини (спадкова трансмісія). Відумерлість спадщини. Поділ та перерозподіл спадщини між спадкоємцями. Задоволення спадкоємцями вимог кредиторів спадкодавця.

Свідоцтво про право на спадщину та порядок його одержання. Внесення змін до свідоцтва про право на спадщину. Визнання свідоцтва недійним.

### **Тема 70. Спадковий договір.**

Поняття та ознаки спадкового договору. Сторони спадкового договору. Форма спадкового договору. Обов'язки набувача. Забезпечення виконання спадкового договору. Розірвання спадкового договору.

#### НОРМАТИВНІ АКТИ:

1. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996.- №30.- Ст.141.
2. Загальна Декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. // Права людини. Міжнародно-правові документи. – К., 1995.
3. Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини від 4.11.1950 р. // Права людини: Міжнародні договори ООН і РЄ. – К., 2001.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року // Відомості Верховної Ради України.- 2003.-№40-44.- ст.356
5. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради України.- 2002.-№21-22.- ст.135
6. Кодекс торгового мореплавства України // Відомості Верховної Ради України. - 1995. №47-52. Ст.349.
7. Цивільний процесуальний кодекс України// Відомості Верховної Ради України.- 2004, №40-42, ст.492.
8. Господарський кодекс України від 16.01.2003р. // Відомості Верховної Ради України.-2003, № 18-22, ст.144.
9. Закон України від 23 червня 2005 року “Про міжнародне приватне право” // Відомості Верховної Ради України.-2005, N 32, ст.422
- 10.Закон України “Про міжнародні договори України” від 29 червня 2004 р. // Урядовий кур’єр. – 2004. – 18 серпня.
- 11.Закон України „Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000р. (з наступними змінами і доповненнями).
- 12.Закон України “Про Національний банк України” від 20 квітня 1999 року // Офіційний вісник України. 1999, №24.
- 13.Закон України від 05.04.2001 року «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні»// Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №29. – ст. 137.
- 14.Закон України від 12.07.2001 року «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг»// Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №1. – ст. 1.
- 15.Закон України від 20.05.1999 року «Про Національний банк України»// Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №29. – ст. 238.
- 16.Закон України від 22.11.1996 року «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов’язань»// Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №5. – ст. 28.
- 17.Закон України від 05.06.2003 року «Про іпотеку»// Офіційний Вісник України. – 2003. – №28. – ст. 1362.
- 18.Закон України від 19.06.2003 року «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати»// Офіційний Вісник України. – 2003. – №30. – ст. 1526.
- 19.Закон України від 23.06.2005 року «Про організацію формування та обігу кредитних історій»// Відомості Верховної Ради України. – 2005. - № 32. – Ст. 421
- 20.Закон України "Про сертифіковані товарні склади та прості і подвійні складські свідоцтва” // УК від 09.02.2005р.

21. Закон України “Про страхування” в редакції від 04.10.2001р. (з наступними змінами і доповненнями).
22. Закон України “Про обов’язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів” від 01.07.2004р. // Офіційний Вісник України від 13.08.2004р., № 30.
23. Закон України “Про транспорт” від 10 листопада 1994 року // ВВР. 1994. №51. Ст. 446.
24. Закон України “Про залізничний транспорт” від 4 липня 1996 року // ВВР. 1996. №40. Ст.183.
25. Закон України “Про фінансовий лізинг” від 11 грудня 2003 року
26. Закон України “Про основи містобудування” від 16 листопада 1992 року // ВВР. 1992. №52. Ст. 683. (з наступними змінами і доповненнями).
27. Закон України від 6 жовтня 1998 року “Про оренду землі” // ВВР. 1998. №46-47. Ст.280.
28. Закон України від 02 червня 2005 року «Про теплопостачання» // Відомості Верховної Ради України, 2005 №28 (15.07.05) ст. 373.
29. Закон України від 3 березня 1999 року ”Про державне оборонне замовлення” // Голос України. 1999, 3 квітня.
30. Закон України від 2 грудня 1997 року “Про торгово-промислові палати в Україні” // ВВР. 1998. №13. Ст. 52. Закон України від 12 травня 1991 року “Про захист прав споживачів” в редакції закону від 1 грудня 2006 р. //ВВР. 1991. №30. Ст.379. Закон України від 3 грудня 1990 року “Про ціни і ціноутворення” //ВВР. 1990. №52. Ст.650.
31. Закон України від 02.10.1992 року „Про заставу”// Голос України. – 11.11.1992 року
32. Закон України від 19.06.2003 року „Про фермерське господарство”// Голос України. – 29.07.2003 року.
33. Закон України від 21.05.1997 року „Про місцеве самоврядування”// Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 30. – Ст. 170.
34. Закон України від 29.11.2001 року Про об’єднання співвласників багатоквартирного будинку// Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 10. – Ст. 78.
35. Закон України “Про авторське право і суміжні права” від 23 грудня 1993 р. в редакції закону від 11 липня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - №43. - Ст.214.
36. Закон України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України.- 1994.- №7.- Ст.32; в редакції Закону України від 1 червня 2000 р. // Урядовий кур’єр.- 2001.- 14 лютого.
37. Закон України “Про охорону прав на зазначення походження товарів” від 16 червня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1999.- №32.- Ст.267.
38. Закон України “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1994.- №7.- Ст.36.
39. Закон України “Про охорону прав на промислові зразки” від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1994.- №7.- Ст.34.

40. Закон України “Про охорону прав на сорти рослин” в редакції закону від 17 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - №23. - Ст.163.
41. Закон України “Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем” від 5 листопада 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - №8. - Ст. 28.
42. Закон України „Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій” від 14 вересня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. - № 45. - Ст.434.
43. Закон України «Про інформаційні агентства» від 28.02.1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №13. – Ст.83.
44. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №3-4. – Ст.27.
45. Закон України “Про охорону культурної спадщини” від 8 червня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – №39. – Ст.333.
46. Закон України “Про приватизацію державного житлового фонду” від 19 червня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №36. – Ст.524.
47. Закон України “Про приватизацію майна державних підприємств” від 4 березня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №17. – Ст.122.
48. Закон України “Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)” від 6 березня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №34. – Ст.160.
49. Закон України “Про передачу об’єктів права державної та комунальної власності” від 3 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – №34. – Ст.228.
50. Основи законодавства про охорону здоров’я. Закон України від 19 листопада 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №4. – Ст.19.
51. Закон України від 23.06.1995 року “Про донорство крові та її компонентів”// Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №23. – Ст.183.
52. Закон України від 16.07.1999 року “Про трансплантацію та інших анатомічних матеріалів людині”// Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №41. – Ст.377.
53. Закон України від 25.06.1991 року “Про охорону навколишнього природного середовища”// Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №41. – Ст.546.
54. Закон України від 16.11.1992 року “Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні”// Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №1. – Ст.1.
55. Закон України від 21.12.1993 року “Про телебачення і радіомовлення”// Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №10. – Ст.43.
56. Закон України від 22.02.2000 року “Про психіатричну допомогу”// Відомості Верховної Ради України. – 2000. – №19. – Ст.143.
57. Закон України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців” від 15.05.2003 р. // ВВР України. – 2003. - №31-32. – Ст.263.
58. Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 30.06.99 р. // ВВР України. – 1999. - №42-43. – Ст.378.
59. Закон України “Про господарські товариства” від 19.09.91 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №49. – Ст.682.
60. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17 вересня 2008 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – №50-51. – Ст.384.

61. Закон України “Про кооперацію” від 10.07.2003 р. // Урядовий кур’єр. – 2003. – 27 серпня.
62. Закон України “Про споживчу кооперацію” від 10.04.92 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 30. – Ст.414.
63. Закон України “Про сільськогосподарську кооперацію” від 17.07.97 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №39. – Ст. 261.
64. Закон України “Про свободу совісті і релігійні організації” від 23.04.91 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 25. – Ст.283.
65. Закон України “Про обіг векселів в Україні” від 05.04.2001р.// ВВР України. – 2001. - №24. – ст.128
66. Закон України “Про цінні папери та фондовий ринок” від 23.02.2006р. // ВВР України
67. Закон України “Про інформацію” від 10.02.1992р // ВВР України. – 1992. - №48. – ст.650.
68. Постанова Верховної Ради України від 12 вересня 1991 р. “Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР” // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - №46. – Ст.621.
69. Указ Президента України від 10 червня 1997 р. № 503/97 “Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності” // Урядовий кур’єр. – 1997. – 14 червня.
70. Указ Президента України від 03.10.1992 року №493/92 “Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади” // Урядовий кур’єр 09.10.1992 року.
71. Тимчасовий порядок реєстрації фізичних осіб за місцем проживання, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 16.01.03 року// Офіційний вісник України. – 2003. - № 3. – ст. 82.
72. Правила реєстрації актів цивільного стану в Україні, затверджені наказом Міністерства юстиції України від 18.11.03 року// Офіційний вісник України. – 2003. - № 48. – ст. 2538.
73. Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі, запроваджений Женевською конвенцією 1930 року.
74. Декрет Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання та валютного контролю” від 19.02.1993р.// ВВР України. – 1993. - №17. – ст.184
75. Постанова Верховної Ради України від 17 червня 1992 р. “Про право власності на окремі види майна” // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №35. – Ст.517.
76. Положення про порядок сплати зборів за дії, пов’язані з охороною прав на об’єкти інтелектуальної власності, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2004 р. № 1716 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 51. - Ст. 3354.
77. Порядок державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1756 // Офіційний вісник України – 2001. - № 52. – Ст.2369.
78. Постанова Кабінету Міністрів України від 18 січня 2003 р. № 71 “Про затвердження розміру винагороди (роялті) за використання опублікованих з

комерційною метою фонограм і відеограм та порядку її виплати” // Офіційний вісник України. – 2003. - № 4. – Ст.128.

79.Постанова Кабінету Міністрів України від 18 січня 2003 р. № 72 “Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об’єктів авторського права і суміжних прав” // Офіційний вісник України. – 2003. - № 4. – Ст.129.

80.Правила складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 22 січня 2001 р. № 22 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 9. – Ст. 386.

81.Положення про Державний реєстр патентів України на корисні моделі, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 20 червня 2001 р. № 469 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 27. – Ст. 1227.

82.Правила розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 15 березня 2002 р. № 197 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 16. – Ст. 887.

83.Правила складання та подання заявки на промисловий зразок, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 18 лютого 2002 р. № 110 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 11. – Ст. 531.

84.Положення про Державний реєстр патентів України на промислові зразки, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 12 квітня 2001 р. № 290 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 18. – Ст. 803.

85.Правила розгляду заявки на промисловий зразок, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 18 березня 2002 р. № 198 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 14. – Ст. 773.

86.Правила складання і подання заявки на видачу свідоцтва України на знак для товарів і послуг, затверджені наказом Державного патентного відомства України від 28 липня 1995 р. № 116.

87.Положення про Державний реєстр свідоцтв України на знаки для товарів і послуг, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 10 січня 2002 р. № 10 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 5. – Ст. 207.

88.Конвенція ООН Про договори міжнародної купівлі-продажу товарів 1980 року. Международные договора и обычаи. Львов. 1993. Закон України “Про виконавче провадження”

89.Положення про порядок проведення аукціонів (публічних торгів) з реалізації заставленого майна // Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22 грудня 1997 року.

90.Указ Президента України від 4 жовтня 1994 року “Про застосування Міжнародних правил інтерпретації комерційних термінів” // Урядовий кур’єр. 1994, 6 жовтня. Закон України "Про захист економічної конкуренції" від 11.01.2001р. // ВВР. 2001. № 12. ст.64.

91.Постанова Кабінету Міністрів України від 19 березня 1994 року “Про реалізацію окремих положень Закону України “Про захист прав споживачів” // Урядовий кур’єр. 1994, 14 квітня. Правила роздрібної торгівлі продовольчими товарами //Затв. наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції № 185 від 11.07.2003р.

- 92.Постанова Кабінету Міністрів від 28 березня 1993 року "Про кооперовані поставки продукції виробничо-технічного призначення" // Урядовий кур'єр. 1993, 1 квітня.
- 93.Постанова Кабінету Міністрів від 10 серпня 1993 року "Про тимчасове положення з питань кооперованих поставок продукції виробничо-технічного призначення".
- 94.Постанова Кабінету Міністрів від 18 травня 1994 року "Про затвердження положення про порядок поставок і митного оформлення продукції за виробничою кооперацією підприємств і галузей держав –учасниць СНД // Урядовий кур'єр. 1994, 26 травня.
- 95.Положення Про поставки продукції виробничо-технічного призначення. Положення Про поставки товарів народного споживання. СП ССССР. 1988. №24-25. Ст.7.
- 96.Постанова Верховної Ради України від 12 березня 1991 року "Про порядок тимчасової дії на території України законодавства Союзу РСР" // ВВР. 1991. №46. Ст.621.
- 97.Угода про загальні умови і механізм підтримки розвитку виробничої кооперації підприємств і галузей держав - учасниць СНД від 23 грудня 1993 року.
- 98.Порядок розподілу товарів, отриманих як благодійна допомога, та контролю за цільовим розподілом благодійної допомоги у вигляді наданих послуг або виконаних робіт" // Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 17 серпня 1998 року // Офіційний вісник. 1998. №46.
- 99.Порядок подання у тимчасове користування громадян предметів культурно-побутового призначення та господарського вжитку. Затв. Укрсоюзсервіс. // Офіційний вісник України. 2000, №3.
100. Інструкція щодо оформлення замовлень з окремих видів послуг та їх виконання // Затв. наказом Укрсоюзсервісу від 30 травня 1994 року.
101. Інструкція від 28 квітня 1997 року "Про порядок передачі в оренду вантажних вагонів. Затв. наказом Мінтрансу // Офіційний вісник. 1997. №25.
102. Закон України "Про оренду державного і комунального майна" в редакції від 14.03.1995р. (з наступними змінами і доповненнями).
103. Методика оцінки об'єкта оренди, затв постановою КМУ № 3 від 02.01.2003р. // УК від 22.01.2003р.
104. Типовий договір оренди цілісного майнового комплексу державного підприємства (структурного підрозділу підприємства), затв. наказом ФДМУ № 1774 від 23.08.2000р. // ОВУ від 12.01.2001, № 52, ст. 2281.
105. Примірний договір фінансового лізингу // Затв. наказом Міністерства України у справах науки і технологій від 3 березня 1998 року.
106. Правила побутового обслуговування населення // Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 4 червня 1999 року. Офіційний вісник України, 25.06.1999, № 23, ст. 1048.
107. Інструкції щодо надання окремих видів побутових послуг// Затв. наказом Українського союзу об'єднань, підприємств і організацій побутового обслуговування населення №20 від 27.08.2000 року.

108. Загальні умови укладення і виконання договорів підряду у капітальному будівництві, затвержені постановою Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2005 р. № 668.
109. Статут залізниць України // Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1998 року; Офіційний вісник України. 1998. №14.
110. Устав внутрішнього водного транспорту Союзу ССР // Утв. постановлением Совета Министров СССР от 15 октября 1955года // Свод законов СССР. Том 8. С.197.
111. Устав автомобильного транспорта Украинской ССР // Утв. постановлением Совета Министров от 27 июля 1969 года // Свод законов УССР. Том 7. с. 45.
112. Положення про обов'язкове страхування від нещасних випадків на транспорті // Затв. постановою КМУ від 14 серпня 1996 року // Урядовий кур'єр. 1996, 12 вересня.
113. Положення про порядок здійснення операцій з перестраховання // Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 1996 року // ЗП України. 1996. №19.
114. Положення про порядок здійснення страхової діяльності відокремленими підрозділами страховиків // Затв. наказом Комітету у справах нагляду за страховою діяльністю від 12 березня 1994 року.
115. Правила комісійної торгівлі непродовольчими товарами // Затв. наказом Міністерства зовнішньоекономічних зв'язків України від 3 березня 1995 року.
116. Декрет Кабінету Міністрів “Про довірчі товариства” від 17 березня 1993 року // ВВР. 1993. №19. Ст.95.
117. Положення про здійснення уповноваженими банками операцій з банківськими металами, затвержене постановою Правління Національного банку України від 06.08.2003 року// Офіційний Вісник України. – 2003. – №30. – ст. 19–53.
118. Правила надання банками України інформації споживачу про умови кредитування та сукупну вартість кредиту, затвержені постановою Правління Національного банку України від 10.05.2007 року// Вісник Національного банку України. – 2007. - № 6.
119. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затверджена постановою Правління Національного банку України від 21.01.2004 року (з наступними змінами)// Офіційний вісник України. – 2004. – №13.
120. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах, затверджена постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 року// Офіційний Вісник України. – 2003. - № 51. – ст. 2707
121. Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами, затвержене постановою Правління Національного банку України від 03.12.2003 року// Офіційний Вісник України. – 2004. - № 1. – ст. 8
122. Положення про порядок здійснення банками операцій за гарантіями в національній та іноземних валютах, затвержене постановою Правління Національного банку України від 15.12.2004 № 639//



### **Основна (базова) література:**

1. Гражданское право: В 2 т.: Учебник / Отв.ред. Е.А.Суханов. – М.: БЕК, 2002 (Т.І, Т.ІІ).
2. Гражданское право: Учебник: В 2 ч. / Под.ред. Ю.К.Толстого, А.П.Сергеева. – М.: Проспект, 1996 (Ч.1).
3. Гражданское право: Учебник: В 3 ч. / Отв.ред. В.П.Мозолин, А.И.Масляев. – М.: Юристъ, 2007 (Ч.1).
4. Кодифікація приватного (цивільного) права України / За ред. А.С.Довгєрта. - К., 2000.
5. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т. / За ред. О.В.Дзєри, Н.С.Кузнєцової, В.В.Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2006 (Т.І.)
6. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України. / За ред. В.М. Коссака. – К: Істина, 2008. – 992с.
7. Ромовська З.В. Українське цивільне право: Загальна частина. Академічний курс. Підручник. – К.: Атіка, 2005.
8. Харитонов Є.О., Саніахметова Н.О. Цивільне право України: Підручник. – К.: Істина, 2003.
9. Цивільне право України: Академічний курс: Підручник: У 2-х т. / За заг.ред. Я.М.Шевченко. – К.: Ін Юре, 2006 (Т.1. Загальна частина).
10. Цивільне право України: Підручник: У 2 кн. / За ред. О.В.Дзєри, Н.С.Кузнєцової. – К.: Юрінком-Інтер, 2006 (Кн.1).
11. Цивільне право України: Підручник: У 2 т. / За заг.ред. В.І.Борисової, І.В.Спасібо-Фатєєвої, В.Л.Яроцького. – К.: Юрінком-Інтер, 2004 (Т.1).
12. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар / За ред. розробників Проекту ЦКУ. – К.: Істина, 2004.
13. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар: У 2 кн. / За заг. ред. Я.М.Шевченко. – К.: Ін Юре, 2004. (Кн.1).
14. Цивільний кодекс України: Постатейний коментар у двох частинах / Відп.ред. А.С.Довгєрт, Н.С.Кузнєцова. – К.: Юстиніан, 2005 (Ч.1).
15. Цивільне право України. Особлива частина / За ред. О.В.Дзєри - К.:Юрінком Інтер, 2010. – 1076с.
16. Цивільне право України. Загальна частина / За ред. О.В.Дзєри - К.:Юрінком Інтер, 2010. – 976с.
17. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2т. - 4-е вид., перероб. і доп. / За ред. О.В. Дзєри (кер. авт. кол.) Н.С. Кузнєцової, В.В. Луця. – К.:Юрінком Інтер, 2010. – Т.І.
18. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2т. - 4-е вид., перероб. і доп. / За ред. О.В. Дзєри (кер. авт. кол.) Н.С. Кузнєцової, В.В. Луця. – К.:Юрінком Інтер, 2010. – Т.ІІ.
19. Цивільне право України: Підручник. Видання друге, перероблене і доповнене: Підручники, навчальні посібники, / Старцев О. В., Харитонов Є. О., Харитонова О. І., — 2008. — 816 с.
20. Цивільне право України: Навчальний посібник: Підручники, навчальні посібники, / Голубєва Н. Ю., Харитонов Є. О., — 2008. — 280 с.

21. Цивільні правовідносини: Навчальний посібник: Підручники, навчальні посібники, / Харитонов Є. О., Харитонova О. І., — 2008. — 303 с.

**Додаткова (допоміжна) література:**

**Література до тем Розділу I:**

1. Азімов Ч.Н. Поняття і зміст приватного права // Вісник АПрН України. - 1998. - №3.
2. Азімов Ч.Н. Про предмет і метод цивільного права // Вісник АПрН України. - 1999. - №1.
3. Алексеев С.С. Предмет советского гражданского права. – Свердловск, 1959.
4. Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право: Общие положения. – М., 1999.
5. Братусь С.Н. Предмет и система советского гражданского права. - М., 1963.
6. Дністрянський С. Погляд на теорії права та держави. – Львів, 1925.
7. Егоров Н.Д. Гражданско-правовое регулирование общественных отношений. –Л., 1986.
8. Емельянов В.И. Разумность, добросовестность, незлоупотребление гражданскими правами. - М., 2002.
9. Иоффе О.С. Правоотношение по советскому гражданскому праву // Избранные труды по гражданскому праву. – М.: Статут, 2000.
10. Иоффе О.С. Развитие цивилистической мысли в СССР. – Л., 1975.
11. Красавчиков О.А. Диспозитивность в гражданско-правовом регулировании // Советское государство и право. – 1970. - № 1.
12. Методологія приватного права : Зб. наук. праць / Редкол. О.Д.Крупчан (голова) та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2003.
13. Покровский И.А. Основные проблемы гражданского права. – М.: Статут, 2003.
14. Сібільов М. Загальна характеристика сфери приватного права // Вісник АПрН України. - 2001. - №2.
15. Толстой Ю.К. Принципы гражданского права // Проведение. – 1992. - № 2.
16. Халфина Р.О. Общее учение о правоотношении. – М.: Юрид. лит., 1974.
17. Харитонов Є.О. Українська традиція приватного права: між Сходом і Заходом // Вісник АПрН України. – 2000. - № 4.
18. Яворська О.С. Цивільні відносини: нові підходи у правовому регулюванні // Підприємництво, господарство і право. – 2002. - № 3.
19. Яковлев В.Ф. Гражданско-правовой метод регулирования общественных отношений. - Свердловск, 1972.

**Література до тем Розділу II:**

1. Бервено С.Н., Яроцкий В.Л. Правовое регулирование вексельного обращения в Украине.- Х., 2001.
2. Бірюков В. Визначення поняття цінних паперів // Підприємництво, господарство і право. – 2001. - № 6.
3. Богданов Е.В. Сущность и ответственность юридического лица // Государство и право. – 1997. - №10.

4. Борисова В.І. Теорії юридичної особи: історія та сучасність // Вісник АПрН України. – 2001. - № 4.
5. Братусь С.Н. Субъекты гражданского права. – М., 1984.
6. Братусь С.Н. Юридические лица в советском гражданском праве (понятие, виды, государственные юридические лица ). – М.: Юриздат, 1947.
7. Веберс Я.Р. Правосубъектность граждан в советском гражданском и семейном праве. – Рига, 1976.
8. Герц А.А. Ипотека підприємства як єдиного майнового комплексу: Монографія. – Львів, 2007.
9. Грибанов В.П. Юридические лица. М., 1961.
10. Григоровська Л. В. Шляхи вдосконалення законодавства, що регулює вексельний обіг в Україні // Підприємництво, господарство і право. – 2001. – № 3.
11. Дністрянський С. Цивільне право. - Т.І. - Відень, 1919.
12. Єфімов О. Правова природа індосаменту переказного та простого векселя// Право України. – 1999. - №4.
13. Иванова Л.Я. Гражданская правосубъектность лиц, страдающих психическими расстройствами. Автореф. дисс. ... канд.юрид.наук. – Екатеринбург, 1993.
14. Кравчук В.М. Вихід учасника з товариства з обмеженою відповідальністю: основні проблеми // Підприємництво, господарство і право. – 2001. – №12; 2002. – №1.
15. Кравчук В.М. Правові ознаки юридичної особи // Предпринимательство, хозяйство и право. – 1999. - № 8.
16. Кравчук В.М. Про правоздатність юридичних осіб: окремі питання // Право України. – 1999. - № 12.
17. Красавчиков О.А. Сущность юридического лица. // Советское государство и право. - 1976. - № 2.
18. Кузнецова Л.Г., Шевченко Я.Н. Гражданско-правовое положение несовершеннолетних. – М., 1968.
19. Кузнецова Н.С., Назарчук І.Р. Ринок цінних паперів в Україні: правові основи формування і функціонування. – К.: Юрінком Інтер, 1998.
20. Кучеренко І.М. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права: Монографія. – К., 2004.
21. Лапач В.А. Система объектов гражданских прав: Теория и судебная практика. СПб: Юр. Центр Пресс, 2002.
22. Леонова Г.Б. Учреждение как субъект гражданского права // Вестник МГУ. Серия 11. Право. – 1998. - № 1.
23. Луць В.В., Сивий Р.Б., Яворська О.С. Акціонерне право: навчальний посібник. – К.: Ін Юре, 2004.
24. Онуфрієнко О. Дискусійні питання визначення цінних паперів як об'єктів права// Підприємництво, господарство і право. – 2001. - № 9.
25. Попова Ю.А. Признание граждан безвестно отсутствующими. – М., 1985.
26. Романов О.Е. Теоретические и практические аспекты определения состава предприятия как имущественного комплекса // Актуальные проблемы гражданского права: Сб. статей. Вып.6 / Под. ред О.Ю.Шиловостова. – М., 2003.

27. Ромовська З.В. Цивільна дієздатність громадянина (фізичної особи) // Право України. – 1995. - № 2.
28. Ромовська З.В. Цивільна правоздатність громадян // Право України. – 1994. - № 10.
29. Сенчищев В.И. Объект гражданского правоотношения // Актуальные проблемы гражданского права / Под ред. М.И.Брагинского. – М.: Статут, 1999.
30. Спасибо–Фатеева И.В. Акционерные общества: Корпоративные правоотношения. – Х., 1998.
31. Степанов С.А. Имущественные комплексы в российском гражданском праве. М., 2002
32. Сыродоев Н.А. Земля как объект гражданского оборота // Государство и право. – 2003. - № 8
33. Туктаров Ю.Е. Имущественные права как объекты гражданско-правового оборота // Актуальные проблемы гражданского права: Сб. статей. Вып. 6 / Под. ред. О.Ю. Шиловцова. – М., 2003.
34. Хохлов Е.Б., Бородин В.В. Понятие юридического лица : история и современная трактовка // Государство и право. – 1993. - № 9.
35. Цікало В.І., Гнатів О.М. Поняття та зміст правового режиму пайових цінних паперів // Підприємництво, господарство і право. – 2007. - № 7.
36. Цікало В.І. Корпоративне товариство: поняття, ознаки, організаційно-правові форми // Право України. – 2006. - № 6.
37. Яворська О.С. Проблеми правосуб'єктності ЗАТ // Підприємництво, господарство і право. – 2004. - № 3.
38. Яворська О.С. Цінні папери як об'єкти цивільних прав // Нотар. – 2004. - № 2.
39. Яковлев А.С. Имущественные права как объекты гражданских правоотношений: Теория и практика. – М., 2005.
40. Яроцький В.Л. Цінні папери в механізмі правового регулювання майнових відносин (основи інструментальної концепції). Монографія. – Харків: Право, 2006.

### **Література до тем Розділу III:**

1. Агарков М.М. Проблема злоупотребления правом в советском гражданском праве // Известия АН СССР. – 1946. - № 6.
2. Андреев В.К. Представительство в гражданском праве. - Калинин, 1978.
3. Белов В.А. Коммерческое представительство и агентирование (договора). – М., 2001.
4. Богдан Й.Г. Захист цивільних прав та інтересів // Нотар. – 2005. - № 1-2.
5. Богдан Й.Г. Представництво за новим Цивільним кодексом України // Нотар. – 2004. - № 1.
6. Боднар Т.В. Строк (термін) виконання договірною зобов'язання в цивільному праві України // Вісник господарського судочинства. – 2004. – № 2.
7. Брагинский М.И. Сделки. Представительство. Исковая давность // Хозяйство и право. - 1995. - № 6.
8. Вахонєва Т. Поняття та юридична природа строків (термінів) за новим цивільним законодавством України // Право України. – 2003. – № 12.

9. Власова А.Г. Сделки. Представительство. Исковая давность. – М., 1970.
10. Гаврилов Э., Илларионова П. Недействительность сделок, заключенных под влиянием заблуждения или обмана // Советская юстиция. – 1978. - № 19.
11. Гаврилов Э.П. Об исковой давности // Российская юстиция. – 1998. - № 2.
12. Грибанов В.П. Пределы осуществления и защиты гражданских прав. – М., 1972.
13. Грибанов В.П. Сроки в гражданском праве. – М., 1967.
14. Дзера О., Отраднова О. Недійсність правочину (угоди) за новим Цивільним кодексом України // Юридична Україна. – 2003. - № 10.
15. Егоров Ю.П. Понятие сделки. - Свердловск, 1990.
16. Егоров Ю.П. Сделки в гражданском праве. - Новосибирск, 1995.
17. Жгунова А.В. Сроки в советском гражданском праве. Автореф. ... дисс. канд.. юрид. наук / 12.00.03. – Свердловск, 1971.
18. Исаков В.Б. Юридические факты в советском праве. - М., 1984.
19. Кириллова М.Я. Исковая давность. – М., 1966.
20. Коссак В.М. Строки в капітальному будівництві. – К.: Будівельник, 1991.
21. Красавчиков О.А. Юридические факты в советском гражданском праве. – М., 1958.
22. Крупко П. Суб'єкти добровільного представництва за цивільним правом // Право України. – 2002. - №5.
23. Кузьмішин А. Класифікація представництва і повноваження в цивільному праві // Підприємництво, господарство і право. – 2000. - №8.
24. Кучер В. Особливості визначення правочину таким, що порушує публічний порядок // Право України. – 2003. – №12.
25. Левшина В. Сделки: виды, условия действительности, правовые последствия // Закон. - 1993. - № 8.
26. Ли А.С. Разграничение сделок представительства и посредничества // Законодательство и экономика. – 1995. - №11-12.
27. Луць В.В. Строки в цивільних правовідносинах. – Львів: ЛДУ, 1992.
28. Луць В.В. Строки захисту цивільних прав. – Львів: ЛДУ, 1993.
29. Луць В.В. Строки і терміни в новому Цивільному кодексі України // Методологія приватного права: Зб. наук. праць. – К.: Юрінком Інтер, 2003.
30. Малейн Н.С. Закон, ответственность и злоупотребление правом // Советское государство и право. – 1991. - № 11.
31. Масевич М. Исковая давность // Хозяйство и право. – 1993. - № 9.
32. Матвеев И.В. Правовая природа недействительных сделок. – М., 2004.
33. Матвеев И.В. Юридическое значение формы сделки и ответственность за ее нарушение // Хозяйство и право. - 2001. - №12.
34. Невзгодина Е.Л. Представительство по советскому гражданскому праву. - Томск, 1980.
35. Нерсесов Н.И. Понятие добровольного представительства в гражданском праве // Избранные труды по представительству и ценными бумагами в гражданском праве. - М., 1998.
36. Новицкий И.Б. Сделки. Исковая давность. – М., 1954.
37. Ойгензихт В.А. Воля и волеизъявление (очерк теории, философии и психологии права). - Душанбе, 1983.

38. Осипова А.Г. Правовое регулирование сделок, совершенных гражданами. – Минск, 1986.
39. Рабинович Н.В. Недействительность сделок и её последствия. – Ленинград, 1960.
40. Ринг М. Об исковой давности // Советское государство и право. – 1960. - № 10.
41. Ромовская З.В. Защита в советском семейном праве. – Львов, 1985.
42. Ромовская З.В. Спорные вопросы учения об исковой давности // Совершенствование правового регулирования в период перестройки. Вестник Львовского университета. – 1988. – Вып.26.
43. Рясенцев В.А. Основания представительства в советском гражданском праве // Уч. записки ВЮЗИ. - Вып. 1. - М., 1948.
44. Рясенцев В.А. Сделки по советскому гражданскому праву. - М., 1951.
45. Свердлык Г.А., Страунинг Э.Л. Защита и самозащита гражданских прав. – М., 2002.
46. Скловский К.И. Представительство в гражданском праве и процессе (вопросы теории: сущность, содержание, структура) / Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Х., 1982.
47. Спасибо-Фатеева І.В. Нікчемні правочини та їх наслідки // Вісник господарського судочинства. – 2004. – №2.
48. Толстой В.С. Законодательство о сделках: спорные вопросы практики его применения. - М., 1982.
49. Толстой В.С. Мнимые и притворные сделки // Социалистическая законность. – 1971. - №12.
50. Толстой Ю.К. Исковая давность // Правоведение. – 1992. - № 4.
51. Фролов В. Вирішення спорів про визнання угод недійсними за позовами податкових органів // Право України. – 2004. – №1.
52. Хатнюк Н. Юридична природа фіктивних та удаваних правочинів // Право України. – 2004. - № 4.
53. Цікало В.І. Давність у цивільних правовідносинах. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук / 12.00.03. – Львів, 2004.
54. Шахматов В.П. Составы недействительных сделок и обусловленные ими последствия. – Томск, 1967.
55. Эйдинова Э.Б. Сделки в нотариальной и судебной практике. – М., 1980.
56. Эрделевский А. Недействительность сделки // Российская юстиция. – 1999. – №11-12.

#### **Література до тем Розділу IV:**

1. Галянтич М. Захист ділової репутації: цивільно-правові проблеми // Право України. – 2001. – №1.
2. Гурська Т. Право на здоров'я в системі особистих немайнових прав // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – №6.
3. Ковалёв М.И. Право на жизнь и право на смерть // Государство и право. – 1992. - № 7.
4. Красавчикова Л.О. Понятие и система личных неимущественных прав граждан (физических лиц) в гражданском праве Российской Федерации. – Екатеринбург, 1994.

5. Луспеник Д.Д. Новий ЦКУ. Спеціальні способи захисту честі, гідності, ділової репутації за новим цивільним кодексом: теоретичні і практичні аспекти // Адвокат. – 2004. – № 4.
6. Малеин Н.С. Охрана личных (неимущественных) прав граждан // Развитие советского гражданского права на современном этапе / Н.С.Малеин, В.П.Мозолин и др. – М.: Наука, 1986.
7. Малеина М.Н. Защита личных неимущественных прав советских граждан. – М., 1991.
8. Малеина М.Н. О праве на жизнь // Государство и право. – 1992. - № 2.
9. Малеина М.Н. Содержание и осуществление личных неимущественных прав граждан: проблемы теории и законодательства // Государство и право. – 2000. - № 2.
10. Ромовская З.В. Личные неимущественные права граждан СССР (понятие, виды, классификация, содержание, гражданско-правовая защита). Автореф. дис. ... канд.юрид.наук. – К, 1968.
11. Ромовська З.В. Особисті немайнові права фізичних осіб // Українське право. – 1997. - № 1(6).
12. Соловійов А. Деякі аспекти „права людини на смерть” // Підприємництво, господарство і право. – 2003. - № 4.
13. Соловійов А. Деякі юридичні проблеми штучного переривання вагітності в аспекті права людини на життя // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – Вип. 36. – Львів, 2001.
14. Соловійов А. До питання співвідношення понять права людини на життя та на охорону здоров'я і медичну допомогу// Підприємництво, господарство і право. – 2002. - № 10.
15. Стефанчук Р. Право на життя як особисте немайнове право фізичної особи// Право України. – 2003. - № 11.
16. Стефанчук Р. Проблеми правового закріплення та захисту репродуктивних прав фізичної особи// Юридичний вісник України. – 2004. - № 23 (5-11 червня).
17. Стефанчук Р.О. Захист честі, гідності та репутації в цивільному праві. – К.: Наукова думка, 2001.
18. Стефанчук Р.О. Особисті немайнові права фізичних осіб в цивільному праві (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту): Монографія. – Хмельницький, 2007.
19. Ярешко О. Категорія „ділова репутація” в цивільному праві // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – Вип.38. – Львів, 2003.
20. Ярошенко К.Б. Жизнь и здоровье под охраной закона: гражданско-правовая защита личных неимущественных прав. – М., 1990.

#### **Література до тем Розділу V:**

1. Азімов Ч.Н. Сервітути в цивільному праві України // Вісник АПРН України. – 2000. – №1.
2. Анурова О. Н., Звонок С. Н., Скловский К. И. Собственность в гражданском праве // Государство и право. – 2001. – № 8.
3. Безсмертна Н. Межі здійснення права приватної власності в Україні // Право України. – 2002. – №6.

4. Безсмертна Н. Співвідношення понять “право власності” та “здійснення права власності” // Право України. – 2003. – №11.
5. Венедиктов А.В. Государственная социалистическая собственность. – М.-Л., 1948.
6. Дзера І.О. Цивільно-правові засоби захисту права власності. – К., 2001
7. Дзера О.В. Розвиток права власності громадян в Україні. – К., 1996.
8. Жилінкова І. Правовий режим спільності майна подружжя// Вісник АПрН України. - № 18.
9. Левик А., Яворська О. Межі здійснення права приватної власності на житло // Право України. – 2001. – №9.
10. Майданик Р.А. Проблеми довірчих відносин в цивільному праві: Монографія. – К., 2002.
11. Мананкова Р.П. Правоотношение общей долевой собственности по советскому законодательству. – Томск, 1977.
12. Мартин В.М. Право користування чужим майном (сервітути) за новим законодавством України // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2004. – Вип.39.
13. Мельник М. Володіння за новим Цивільним кодексом України // Право України. – 2004. – №1.
14. Мисник Н.Н. Правовая природа общей собственности // Правоведение. – 1993. - № 1.
15. Михайленко О. Інститут володіння: постановка проблеми // Право України. – 2002. – №9.
16. Мічурін Є.О. Виникнення права власності на житло за договором // Вісник господарського судочинства. – 2002. – №3.
17. Музика Л. Власність в економічному та правовому вимірі // Право України. – 2001. – №12.
18. Підопригора О. Речеві права на чуже майно за новим Цивільним кодексом України // Вісник АПрН України. – 2003. – №4.
19. Право власності в Україні: Навч.посібн. / За ред. О.В.Дзери, Н.С.Кузнецової. – К.: Юрінком Інтер, 2000.
20. Право собственности в Украине / Под ред. Я.Н.Шевченко. – К., 1996.
21. Розвиток цивільного і трудового законодавства в Україні / За ред. Я.М.Шевченко. – Х.: Консум, 1999.
22. Рубанов А.А. Проблемы совершенствования теоретической модели права собственности // Развитие советского гражданского права на современном этапе / Н.С.Малеин, В.П.Мозолин и др. – М.: Наука, 1986.
23. Скловский К.И. Собственность в гражданском праве. – М., 2000.
24. Слипченко С.А. Право доверительной собственности: Монография. – Харьков: Консум, 2000.
25. Сокурєнко В. Власність – основа свободи. На шляху до правової держави // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – Львів, 1992.
26. Соловьєв А. Наиболее общее понятие права собственности // Підприємництво, господарство і право. – 2001. – №9.



27. Суханов Е. Лекции о праве собственности. – М.: Юридическая литература, 1991.
28. Суханов Е. Общие положения о праве собственности и других вещных правах // Хозяйство и право. – 1995. – №6.
29. Суханов Е. Общие положения о праве собственности и других вещных правах // Хозяйство и право. – 1995. – №6.
30. Суханов Е.А. Лекции о праве собственности. – М., 1991.
31. Трофименко А. В. К вопросу о соотношении общетеоретической модели субъективного права и цивилистической модели права собственности // Государство и право. – 2003. – №2.
32. Фонов А. П. К вопросу о собственности гражданском праве: проблемы теории и практики // Государство и право. – 2003. – № 10.
33. Цікало В.І. Набувальна давність в новому Цивільному кодексі України // Нотар. – 2003. - № 1.
34. Цюра В.В. Речові права на чуже майно: Науково-практичний посібник. – К.: КНТ, 2006.
35. Черепяхин Б.Б. Виндикационные иски в советском праве // Труды по гражданскому праву. – М., 2001.
36. Яворська О.С. Проблеми виникнення права приватної власності за давністю володіння (набувальна давність) // Підприємництво, господарство і право. – 2002. - № 1.
37. Яворська О.С. Юридичні підстави виникнення права приватної власності громадян за цивільним законодавством України. – Львів: Вид-во ЛДУ, 1996.

#### **Література до тем Розділу VI:**

1. Бачун О. Захист об'єктів інтелектуальної власності в господарських судах України // Право України. – 2002. – №7.
2. Бегова Т. Суб'єкти права інтелектуальної власності на ноу-хау // Право України. – 2005. – № 11.
3. Білоусов В.М. Сучасна трактовка прав на результати інтелектуальної діяльності // Вісник господарського судочинства. – 2003. - №1.
4. Варфоломеева Ю.А. Интеллектуальная собственность в условиях инновационного развития: Монография. – М.: Ось-89, 2006.
5. Ващинець І.І. Деякі проблеми реалізації права слідування за чинним законодавством України // Право України. – 2005. - № 3.
6. Гаврилов Э.П. Комментарий к закону об авторском праве и смежных правах. – М., 2005.
7. Городов О.А. Право на средства индивидуализации: товарные знаки, знаки обслуживания, наименования мест происхождения товаров, фирменные наименования, коммерческие обозначения. – М.: Волтерс Клувер, 2006.
8. Демченко Т.С. Сутність права на товарний знак // Вісник господарського судочинства. – 2003. - №4.
9. Демченко Т.С. Умови надання правової охорони знакам для товарів і послуг // Вісник Вищого арбітражного суду України. - 2000. - №2.

10. Дмитрієва С. Деякі аспекти правової охорони зазначень походження товарів в Україні // Право України. – 2003. – №2.
11. Дозорцев В.А. Интеллектуальные права: Понятие. Система. Задачи кодификации. Сборник статей. – М.: Статут, 2005.
12. Дюма Роллан. Литературная и художественная собственность. – М., 1993.
13. Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика: Науково-практичне видання: У 4 т. / За заг. ред. О.Д.Святоцького.- К.: Видавничий Дім “Ін Юре”, 1999.
14. Кашинцева О.Ю. Особливості захисту права власності на знак для товарів і послуг // Право України.- 2000.- №6.
15. Кашинцева О.Ю. Треті особи як суб'єкти права на знак для товарів і послуг // Право України.- 1999.- №7.
16. Кодинець А.О. Географічне зазначення та торговельна марка: проблеми правової охорони // Вісник господарського судочинства. – 2005. - № 3.
17. Коссак В.М., Якубівський І.Є. Право інтелектуальної власності: Підручник. – К.: Істина, 2007.
18. Кохановська О.В. Теоретичні проблеми інформаційних відносин у цивільному праві: Монографія. – К., 2006.
19. Крижна В.М. Співвідношення прав на торговельну марку та промисловий зразок за законодавством України // Вісник господарського судочинства. – 2005. - №3.
20. Кухар В.І., Афанасьєв В.В., Жуков В.І. Юридична природа права інтелектуальної власності: врахування при вирішенні спорів // Вісник господарського судочинства. – 2005. - №3.
21. Макода В.Є. Об'єкти промислового зразка // Вісник Вищого арбітражного суду України.- 2000.- №2.
22. Макода В.Є. Оформлення прав на промисловий зразок // Право України.- 2000.- №5.
23. Макода В.Є. Припинення правової охорони промислового зразка та захист прав на нього // Право України.- 2000.- №6.
24. Мамяева И.Э. Охрана изобретений и технический прогресс.- М.: Юрид. лит., 1974.
25. Мельник О.М. Законодавство України про товарні знаки: проблемні питання // Право України.- 1999.- №4.
26. Мельник О.М. Захист права на товарний знак // Право України.- 2001.- №3.
27. Мельник О.М. Проблеми охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності в Україні: Монографія. – Х., 2002.
28. Мельник О.М. Товарний знак та його ознаки // Право України.- 1999.- №2.
29. Мельников А.А. Понятие “ноу-хау” и правовая регламентация отношений по его передаче // Советское государство и право.- 1981.- №11.
30. Москаленко В.С. Деякі питання судового захисту права промислової власності // Вісник Вищого арбітражного суду України.- 1999.- №1.
31. Основы интеллектуальной собственности.- К.: Издательский Дом «Ін Юре», 1999.

32. Паладій М. Тенденції розвитку законодавства у сфері інтелектуальної власності // Право України. – 2002. – №2.
33. Пастухов О.М. Авторське право в Інтернеті. – К., 2004.
34. Петренко О.Б. Застосування заходів оперативного впливу у захисті прав на об'єкти промислової власності // Вісник господарського судочинства. – 2003. - №1.
35. Петренко С. Правовий захист комп'ютерних програм // Право України. – 2003. – №3.
36. Підпригора О.А. Загальні положення про право інтелектуальної власності в Цивільному кодексі України // Право України. – 2003. – №7.
37. Підпригора О.А. Захист права інтелектуальної власності потребує удосконалення // Вісник Вищого арбітражного суду України.- 2000.- №1.
38. Підпригора О.А., Підпригора О.О. Право інтелектуальної власності України: Навч. посібник для студентів юрид. вузів та фак. ун-тів.- К.: Юрінком-Інтер, 1998.
39. Право інтелектуальної власності: Академічний курс: Підручник / За заг.ред. О.А.Підпригори, О.Д.Святоцького. – К.: Ін Юре, 2004.
40. Свядосц Ю.И. Правовая охрана научно-технических достижений и советский экспорт. - М., 1986.
41. Святоцький О., Крайнев П. Право на загальновідомий знак для товарів і послуг в Україні // Право України. – 2002. – №5.
42. Селіванов А. Кому належить право на фірмове найменування (фірму)? // Право України. – 2002. – №11.
43. Сергеев А.П. Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации.- М., 2001.
44. Халаїм Н. Правова природа патенту на промисловий зразок // Право України. - 2000.- №8.
45. Халаїм Н. Правове регулювання прав на промислові зразки, створені кількома особами // Право України. - 1999.- №12.
46. Халаїм Н. Судові засоби захисту превентивного характеру та захист прав патентоволодільця // Право України. - 2000.- №11.
47. Шишка Р.Б. Охорона права інтелектуальної власності: авторсько-правовий аспект: Монографія. — Х., 2002.
48. Штефан О. Авторське право на сучасні комп'ютерні технології // Право України. – 2005. - №2.
49. Якубівський І. Об'єкт права інтелектуальної власності: проблеми визначення поняття // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2006. – Вип.42.
50. Ярошевська Г. Поняття службового винаходу // Право України. – 2005. - №6.

#### **Література до тем Розділу VII:**

1. Агарков М.М. Обязательство по советскому праву. – М., 1940.
2. Азимов Ч.Н. Залоговое право. – Харьков, 1993.
3. Базанов И.А. Происхождение современной ипотеки. – М., 2004
4. Баранець О.М. Актуальні проблеми застави земельних ділянок // Вісник господарського судочинства. – 2002. - № 4.

5. Барінова Е.А. Поняття, види і форми громадянсько-правової відповідальності за порушення договірної зобов'язаності // Актуальні проблеми громадянського права. Вип. 6 / Під ред. О.Ю. Шиловхоста. – М., 2003.
6. Баційев В.В. Зобов'язаність, ускладнене умовою об відступному (заміні виконання). – М., 2003.
7. Белов В.А. Сингулярне правопреемство в зобов'язаності. – М., 2000.
8. Благая І. Історія правового інституту застави і сучасність // Право України. – 1999. - № 1.
9. Богатырёв Ф.О. Залог прав // Актуальні проблеми громадянського права: Сб. статей. Вип. 4/ Під ред. М.І. Брагинського. – М., 2002
10. Боднар Т.В. Виконання договірних зобов'язань у цивільному праві: Монографія. – К.: Юрінком Інтер, 2005.
11. Боднар Т.В. Гарантія як вид забезпечення виконання зобов'язання за Цивільним кодексом України // Вісник господарського судочинства. – 2003. - № 2.
12. Боднар Т.В. Загальні засади виконання цивільно-правових зобов'язань // Вісник господарського судочинства. – 2003. - № 4.
13. Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право: Книга первая: Общие положения. – М.: Статут, 2001.
14. Брагинский М.И. Залог и закон о залоге // Хозяйство и право. - 1993. - № 2.
15. Братусь С.Н. Юридическая ответственность и законность (теоретические аспекты). – М., 1976.
16. Вишневский А.А. Залоговое право. - М., 1995.
17. Власова А.В. Правовая природа принятия исполнения по зобов'язаності // Государство и право. – 1995. - № 5.
18. Вошатко А.В. О сущности уступки права требования // Очерки по торговому праву / Под ред. Е.А. Крашенинникова. – Вип. 7. – Ярославль, 2001.
19. Габов А. Некоторые вопросы уступки права // Хозяйство и право. – 1999. - №4.
20. Гавзе Ф.И. Зобов'язувальне право (общие положения). – Минск, 1968.
21. Герц А.А. Іпотека підприємства як єдиного майнового комплексу: Монографія. – Львів, 2007.
22. Годеме Е. Общая теория зобов'язаності. – М., 1948.
23. Грибанов В.П. Осуществление и защита гражданских прав. – М.: Статут, 2001.
24. Дякович М. Іпотека – інструмент для боржника і кредитора. – Львів, 2004
25. Егоров Н.Д. Классификация зобов'язаності по советскому гражданскому праву // Советское государство и право. – 1989. - № 3.
26. Загорулько О. Заклад як речевий спосіб забезпечення виконання зобов'язань / Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. - Харків, 1997.
27. Зелена О. Поняття юридичної відповідальності: окремі проблеми // Право України. – 2002. - № 11.
28. Зобов'язувальне право: Теорія і практика: Навчальний посібник / За ред. О.В.Дзери. – К.: Юрінком Інтер, 1998.
29. Иоффе О.С. Зобов'язувальне право. – М.: Юрид.лит., 1975.
30. Иоффе О.С. Ответственность по советскому гражданскому праву. – Ленинград, 1955.

31. Ігнатенко В. Договірні та позадоговірні зобов'язання // Підприємництво, господарство і право. – 2002. - № 11.
32. Камалитдинова Р.А. Развитие доктрины невозможности исполнения обязательств в различных правовых системах // Актуальные проблемы гражданского права: Сб. статей. Вып. 4 / Под ред. М.И. Брагинского. – М., 2002.
33. Канзафарова І.С. Теорія цивільно-правової відповідальності: Монографія. – Одеса, 2006.
34. Карапетов А.Г. Соотношение принципа реального исполнения и мер гражданско-правовой ответственности // Актуальные проблемы гражданского права. Вып. 6 / Под ред. О.Ю. Шилохвоста. – М., 2003.
35. Ковальчук А. Правові проблеми розвитку іпотеки в Україні // Право України. – 2002. - № 9.
36. Колесніченко К. Іпотека: правові проблеми // Право України. – 2001. - № 10.
37. Комберьянов С. Удержание – гарантия исполнения обязательств // Юридическая практика. – 2003. - № 32.
38. Коссаk В.М. Договір як підстава виникнення заставних зобов'язань // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2001. - Вип. 36.
39. Коссаk В.М. Оперативні санкції в новому Цивільному кодексі України // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2004. – Вип.39.
40. Коссаk В.М. Проблеми припинення цивільно-правових зобов'язань в світлі нового Цивільного кодексу України // Гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу. – Львів, 2003.
41. Кот О.О. Перехід прав кредиторів: Історія. Теорія. Законодавство. – К.: Юрінком Інтер, 2002.
42. Кот О.О. Уступка вимоги: доктрина, законодавство та практика // Вісник господарського судочинства. – 2000. - № 4.
43. Красавчиков О.А. Ответственность, меры защиты и санкции в советском гражданском праве // Проблемы гражданско-правовой ответственности и защиты гражданских прав. – Свердловск, 1973.
44. Красавчиков О.А. Система отдельных видов обязательств // Советская юстиция. – 1960. - № 5.
45. Крашенинников Е.А. Допустимость уступки требования // Хозяйство и право. – 2000. - № 8.
46. Латынцев А.В. Обеспечение исполнения договорных обязательств. – М.: Лекс-Книга, 2002.
47. Лейст О.Э. Санкции и ответственность по советскому праву (теоретические проблемы). – М., 1981.
48. Лепех С.М. Підстави, порядок та правові наслідки відмови від договору // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні. Матеріали XI регіон. наук.-практ. конференції (3-4 лютого 2005 р.). – Львів, 2005.
49. Лилак Д. Забезпечення виконання господарсько-правових зобов'язань неустойкою // Право України. - 1996. - № 12.
50. Матвеев Г.К. Вина в советском гражданском праве. – К., 1951.
51. Матвеев Г.К. Основания гражданско-правовой ответственности. – М., 1970

52. Міхалев А. Договір поруки як засіб забезпечення // Підприємництво, господарство і право. - 2001. - № 8.
53. Міхно О. Припинення цивільно-правового договору через неможливість його виконання // Підприємництво, господарство і право. – 2003. - № 11.
54. Новицкий И.Б., Лунц Л.А. Общее учение об обязательстве. – М., 1950.
55. Новосёлова Л.А. Сделки уступки права (требования) в коммерческом праве. – М., 2003.
56. Отраднава О.О. Неустойка в цивільному праві. Автореф. канд. юрид. наук. – К., 2002.
57. Павлодский Е.А. Невозможность исполнения обязательств в современном договорном праве // Проблемы современного гражданского права. – М.: Городец, 2000.
58. Павлодский Е.А. Случай и непреодолимая сила в гражданском праве. – М., 1978.
59. Почуйкин В. Некоторые вопросы уступки права требования в современном гражданском праве // Хозяйство и право. – 2000. - № 1, 2.
60. Примак В.Д. Визначення вини як умови цивільно-правової відповідальності // Право України. – 2002. - № 10.
61. Примак В.Д. Неможливість виконання зобов'язання крізь призму цивільно-правової відповідальності // Вісник господарського судочинства. – 2002. - № 1.
62. Примак В.Д. Непереборна сила у контексті цивільно-правової відповідальності // Вісник господарського судочинства. – 2001. - № 4.
63. Примак В.Д. Ризик і питання безвинної відповідальності в цивільному праві // Вісник господарського судочинства. – 2002. - № 4.
64. Процьків Н.М. Правове регулювання розірвання цивільно-правових договорів за цивільним законодавством України. Автореф. ... дис. канд. юрид. наук. – К., 2003
65. Пучковская И.И. Ипотека: залог недвижимости. – Харьков: Консум, 1997.
66. Пушай В.І. Визнання цесії як завершальний етап її історичного розвитку // Вісник господарського судочинства. – 2000. - № 4.
67. Пушай В.І. Деякі проблеми відступлення права вимоги за новим Цивільним кодексом України // Вісник господарського судочинства. – 2004. - № 3.
68. Рясенцев В.А. Прекращение обязательств в судебной практике // Советская юстиция. – 1978. - № 18.
69. Саватье Р. Теория обязательств. – М., 1972.
70. Савицька А.М. Сутність цивільно-правової відповідальності // Юридична відповідальність (цивілістичні аспекти) / За ред. Н.І.Титової. – Львів, 1975.
71. Савицька А.М. Форми протиправної поведінки за радянським цивільним правом // Юридична відповідальність (цивілістичні аспекти) / За ред. Н.І.Титової. – Львів, 1975.
72. Сарбаш С.В. Исполнение договорного обязательства третьим лицом. – М., 2003.
73. Сарбаш С.В. Право удержания как способ обеспечения исполнения обязательств. – М., 2003
74. Сібільов М. Договірне зобов'язання та його виконання // Вісник АПРН України. – 2003. - № 2-3.
75. Слюсаревский Н. Имущественный поручитель: поручитель или залогодатель// Юридическая практика. – 2002. – 27.03.

76. Сумской Д. Вина как условие гражданско-правовой ответственности юридического лица // Підприємництво, господарство і право. – 2002. - № 8.
77. Хохлова Г.В. Понятие гражданско-правовой ответственности // Актуальные проблемы гражданского права. Вып. 5 / Под ред. В.В. Витрянского. – М., 2002.
78. Толстой В.С. Исполнение обязательств. – М., 1973.
79. Фогельсон Ю.Б. Избранные вопросы общей теории обязательств: Курс лекций. – М.: Юристъ, 2001.
80. Цікало В.І. Співвідношення між „завдатком”, „авансом” і „попереднім договором” // Нотар. – 2005. - № 3-4.
81. Чеговадзе Л. Уступка права требования. Закон и правоприменительная практика // Хазяйство и право. – 2001. - № 9.
82. Черепяхин Б.Б. Правопреемство по советскому гражданскому праву // Труды по гражданскому праву. – М., 2001
83. Черных А.В. Залог недвижимости в российском гражданском праве. – М., 1995.
84. Шаповалова О.І. Юридичні умови застосування неустойки, процентів як мір цивільно-правової відповідальності // Вісник господарського судочинства. – 2004. - № 3.
85. Шикова Е.А. Правовые проблемы залога ценных бумаг // Актуальные проблемы гражданского права: Сб. статей. Вып. 4 / Под ред. М.И. Брагинского. – М., 2002.
86. Шкрум П.С. Застава як речово-правовий спосіб забезпечення зобов'язань за законодавством України / Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. - К., 1996.

### **Судова практика:**

1. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28.03.72 року ”Про судову практику в справах про визнання громадянина обмежено дієздатним чи недієздатним”
2. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 3 від 28.04.78. “Про судову практику в справах про визнання угод недійсними” // Постанови Пленуму Верховного Суду України 1972-2002: Офіц.вид. / За заг.ред. В.Т.Маляренка. – К., 2003.
3. Роз'яснення президії Вищого арбітражного суду України № 02-5/111 від 12.03.99. “Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з визнанням угод недійсними” // Збірник роз'яснень Вищого господарського суду України / Відп.ред. Д.М.Притика. – К., 2003.
4. Рішення Конституційного Суду України від 30 жовтня 1997 р. у справі №18/203-97 щодо офіційного тлумачення статей 3,23,31,47,48 Закону України “Про інформацію” та статті 12 Закону України “Про прокуратуру” (справа К.Г.Устименка)
5. Рішення Конституційного Суду України від 03.06.1999 року № 5-рп/99 (справа про офіційне тлумачення терміна «член сім'ї»)
6. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28 вересня 1990 р. №7 “Про застосування судами законодавства, що регулює захист честі, гідності і ділової репутації громадян та організацій” // Постанови Пленуму Верховного Суду України 1972-2002 рр. / За заг.ред. В.Т.Маляренка. – К., 2003.

7. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31 березня 1995 р. №4 “Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди” // Постанови Пленуму Верховного Суду України 1972-2002 рр. / За заг. ред. В.Т.Маляренка. – К., 2003.
8. Правові позиції щодо розгляду судами окремих категорій цивільних справ: Захист честі, гідності й ділової репутації, поновлення прав реабілітованих // Застосування судами цивільного і цивільного процесуального законодавства / За заг.ред. П.І.Шевчука. – К.: Ін Юре, 2002.
9. Рішення Конституційного Суду України від 30 жовтня 1997 р. у справі №18/203-97 щодо офіційного тлумачення статей 3,23,31,47,48 Закону України “Про інформацію” та статті 12 Закону України “Про прокуратуру” (справа К.Г.Устименка).
10. Рішення Конституційного Суду України від 10 квітня 2003 р. №8-рп/2003 у справі за конституційним зверненням громадянина Сердюка Валерія Анатолійовича про офіційне тлумачення положення частини першої статті 7 Цивільного кодексу Української РСР (справа про поширення відомостей).
11. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28 вересня 1990 р. №7 “Про застосування судами законодавства, що регулює захист честі, гідності і ділової репутації громадян та організацій” // Постанови Пленуму Верховного Суду України 1972-2002 рр. / За заг.ред. В.Т.Маляренка. – К., 2003.
12. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31 березня 1995 р. №4 “Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди” // Постанови Пленуму Верховного Суду України 1972-2002 рр. / За заг.ред. В.Т.Маляренка. – К., 2003.
13. Правові позиції щодо розгляду судами окремих категорій цивільних справ: Захист честі, гідності й ділової репутації, поновлення прав реабілітованих // Застосування судами цивільного і цивільного процесуального законодавства / За заг.ред. П.І.Шевчука. – К.: Ін Юре, 2002.
14. Аналіз практики розгляду судами цивільних справ за позовами про захист честі, гідності, ділової репутації та відшкодування моральної шкоди (в тому числі за позовами ЗМІ) за 2002 р. // Адвокат. – 2003. – №4.
15. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 1995 р. №20 “Про судову практику у справах за позовами про захист права приватної власності” // Постанови Пленуму Верховного Суду України 1972-2002 рр. / За заг.ред. В.Т.Маляренка. – К., 2003.
16. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 жовтня 1991 р. №7 “Про практику застосування судами законодавства, що регулює право приватної власності громадян на жилий будинок” // Постанови Пленуму Верховного Суду України 1972-2002 рр. / За заг.ред. В.Т.Маляренка. – К., 2003.
17. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 18 вересня 1987 р. №9 “Про практику у справах застосування судами законодавства про житлово-будівельні кооперативи” // Постанови Пленуму Верховного Суду України 1972-2002 рр. / За заг.ред. В.Т.Маляренка. – К., 2003.



18. Правові позиції щодо розгляду судами окремих категорій цивільних справ: Право власності // Застосування судами цивільного і цивільного процесуального законодавства / За заг.ред. П.І.Шевчука. – К.: Ін Юре, 2002.
19. Роз'яснення Президії Вищого арбітражного суду України від 2 квітня 1994 р. №02-5/225 “Про деякі питання практики вирішення спорів, пов’язаних з судовим захистом права державної власності” // Збірник роз’яснень Вищого господарського суду України / Відп.ред.Д.М.Притика. – К.: Ін Юре, 2003.
20. Інформаційний лист Вищого арбітражного суду України від 31 січня 2001 р. №01-8/98 “Про деякі приписи законодавства, яке регулює питання, пов’язані із здійсненням права власності та його захистом” // Збірник інформаційних листів Вищого господарського суду України / Відп.ред.Д.М.Притика. – К.: Ін Юре, 2003.
21. Рішення Конституційного Суду України № 1-2/2004 (справа про права співвласників на допоміжні приміщення багатоквартирних будинків)// Офіційний Вісник України. – 2004. - № 10. – Ст. 624
22. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 04.10.1991 року „Про практику застосування судами законодавства, що регулює право власності громадян на житловий будинок”// Бюлетень законодавства і юридичної практики. – 1996. - № 1. – Ст. 284-291.
23. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22.12.1995 року „Про судову практику у справах за позовом про захист права приватної власності”// Право України. – 1996. – № 4.
24. Роз’яснення Президії Вищого арбітражного суду України від 28.04.1995 року „Про деякі питання практики вирішення спорів, пов’язаних з укладанням договорів про сумісну діяльність”
25. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 1995 р. №20 “Про судову практику у справах за позовами про захист права приватної власності”// Постанови Пленуму Верховного Суду України 1972-2002 рр. / За заг. ред. В.Т.Маляренка. – К., 2003.
26. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 жовтня 1991 р. №7 “Про практику застосування судами законодавства, що регулює право приватної власності громадян на жилий будинок”// Постанови Пленуму Верховного Суду України 1972-2002 рр. / За заг. ред. В.Т.Маляренка. – К., 2003.
27. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 18 вересня 1987 р. №9 “Про практику у справах застосування судами законодавства про житлово-будівельні кооперативи”// Постанови Пленуму Верховного Суду України 1972-2002 рр. / За заг. ред. В.Т.Маляренка. – К., 2003.
28. Правові позиції щодо розгляду судами окремих категорій цивільних справ: Право власності// Застосування судами цивільного і цивільного процесуального законодавства / За заг. ред. П.І.Шевчука. – К.: Ін Юре, 2002.
29. Роз’яснення Президії Вищого арбітражного суду України від 2 квітня 1994 р. №02-5/225 “Про деякі питання практики вирішення спорів, пов’язаних з судовим захистом права державної власності”// Збірник роз’яснень Вищого господарського суду України / Відп. ред. Д.М.Притика. – К.: Ін Юре, 2003.
30. Інформаційний лист Вищого арбітражного суду України від 31 січня 2001 р. №01-8/98 “Про деякі приписи законодавства, яке регулює питання, пов’язані із

- здійсненням права власності та його захистом”// Збірник інформаційних листів Вищого господарського суду України / Відп. ред. Д.М.Притика. – К.: Ін Юре, 2003.
31. Роз’яснення президії Вищого арбітражного суду України № 01-6/1301 від 14.12.1993 року «Про деякі питання уступки вимоги і переводу боргу»
32. Роз’яснення Вищого арбітражного суду України № 02-5/602 від 24.12.1999 року «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов’язаних із застосуванням Закону України «Про заставу»// Юридичний вісник України. – 2002. - № 5.
33. Оглядовий лист Вищого Господарського суду України № 01-8/637 від 30.05.2001 року «Про практику вирішення окремих спорів, пов’язаних із забезпеченням виконання зобов’язань»
34. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995 року «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди»//
35. Роз’яснення Вищого господарського суду України від 12.05.1999 року «Про деякі питання, пов’язані із застосуванням індексу інфляції»// Українська Інвестиційна Газета. – 2002. - № 14.